

Romano hangos

10,- Kč

ROMSKÝ HLAS – MĚSÍČNÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 10 • ČÍSLO 5 • VYŠLO 13. LISTOPADU 2008

zprávy

WASHINGTON – Spojené státy budou mít poprvé v dějinách černošského prezidenta. Demokrat Barack Obama s výraznou převahou zvítězil ve volbách a v lednu vystřídá v Bílém domě George Bushe.

PRAHA – Agentura pro sociální začleňování, která má postupně pomáhat rušit ghetta, přestala do dvanácti vybraných míst posílat už slíbené peníze. „Je to velký problém a nesmírně nepříjemná situace,“ řekl zástupce agentury v Přerově Martin Navrátil.

VELKÁ BRITÁNIE – Reportáž britského TV kanálu Channel 4 odkryla rozsáhlou síť podvodníků, kteří využívají slabin systému sociálních dávek. Romské gangy, které pocházejí z východních koutů EU, dovážejí do země lidi, které nutí pracovat téměř zadarmo. Navíc se zmocní jejich identity a pobírají jejich jménem sociální dávky.

MOSKVA – Policie 4. listopadu zadržela více než čtyři stovky nacionalistů, kteří se pokusili uspořádat v centru metropole nepovolený „ruský pochod“ proti přistěhovalcům a vykřikovali nacistická hesla. Několik stovek přívrženců krajní pravice však smělo demonstrovat na nábřeží řeky Moskvy.

BUDAPEŠŤ – Při útoku na domy obývané Romy ve vesnici Nagycséc na severovýchodě Maďarska 3. listopadu zemřeli dva lidé.

Pogrom na Romy v Janově nevyšel. Zatím

Netřeba slov, z tváře lze vyčíst vše.

Ultrapravice si dává dostaveníčko na autobusovém nádraží v Litvínově.

I z tváře této ženy lze číst: strach.

LITVÍNŮV – Sobota 18. října, krátce po druhé hodině. Na autobusovém nádraží v Litvínově se houfují mladíci v kšiltovkách, pod nimi holou hlavu, sem tam se některému v ruce zaleskne štít se symbolem připomínajícím zpotvořený hákový kříž. Pochod ultrapravicové Dělnické strany do romské čtvrti Janov začíná.

Radikálové po cestě vykřikují hesla, sbor je opakuje, přidávají se i někteří neromští obyvatelé Litvínova. Překvapuje mě velká podpora starousedlíků. Radnice prý problémy neřeší, tak se chápou této příležitosti a táhnou společně

s radikály na Janov. Na litvínovském náměstí Míru se před davem „ultras“ snaží promluvit i starosta, ale marně – je vypískán. Houf se dává do pohybu, když tu uprostřed náměstí explodují dělbuchy a propuká potyčka s policisty. Demonstranti pádí přes obytnou zónu směrem na romskou čtvrť, policisté za nimi, ale radikálové jim staví do cesty barikády z popelnic. Neonacisté se dostávají do zahrádkářské kolonie, místní jim ochotně ukazují kudy do sídliště. Tam se radikálové snaží prorazit si cestu k Romům, ovšem v tom jim policisté na koních a vodní dělo nakonec zabrání.

Po páté hodině se skinheadi oddělení od Romů policisty rozchází. Nutno ocenit, že organizace Romů byla lepší než extremistů, kteří pobíhali sem a tam bez plánu a vedení. Zarazila mě výzbroj Romů – na kameny jsem zvyklý, ale z mačet a samurajských mečů mi běhal mráz po zádech. Zde skutečně hrozil masakr.

Jak skončí další akce neonacistů v Janově, která je připravená na 17. listopad, to zatím odhadnout nelze.

Text a foto Tomáš Škoda

Autorovu tvorbu lze nalézt na stránkách www.skoda-photo.com

z obsahu

Romové a volby 2008

Bude teď něco v životě Romů jinak?

Drogy v ghettu zakořenily

Dealeři přinášejí rodinám jen zkázu.

strana 5

Romové na Zélandu

Miloš Kačo by v Česku dostal infarkt.

strana 6

Zapálené, mladé, aktivní

O čem sní a co chtějí Jana Kosová, Lucie Oračková a Veronika Kačová.

strana 6-7

Peter Polák: Šéfové unie hazardují s jejím jménem

Už VII. kongres Mezinárodní romské unie (IRU) se uskutečnil letos 24. až 25. října v chorvatském Záhřebu. Přijel na něj i Peter Polák, člen IRU ze Slovenska, který vyučuje na Univerzitě Konstantina Filozofa v Nitře romské dějiny a romský jazyk.

Peter Polák a Iveta Demeterová.

Foto: vs

Jste na kongresu poprvé?

Podruhé, poprvé to bylo před čtyřmi lety v italském Lancianu.

Můžete rokování delegátů v Lancianu a Záhřebu porovnat?

Každé volební období se něco zlepšuje a něco zhoršuje. Už v Lancianu jsem zjistil, že IRU má potíže s organizací i logistikou. V Záhřebu se to potvrdilo. Překvapilo mě ale, že úpadek pokračuje. Přitom IRU měla dřív zvučné jméno jako nejstarší mezinárodní romská organizace, která prosadila mnoho věcí.

Když se podíváme na prezidium IRU, nezůstává v čele pořád stejná starší generace?

Nechci hodnotit na základě věku, lze hodnotit na základě zkušeností, což tito starší lidé mají. Současná generace ve vedení zrovna neoplývá strategickým plánováním. Ale dnes už se s improvizací daleko nedo-

jde. I když Romové mají velký dar impovizace, v IRU tak pracovat dál nelze. Každá práce musí mít systém, který posouvá organizaci dál. Udivilo mě, že tito lidé nepracují s dokumenty, mají problém s prezentací svého čtyřletého programu a chybí zpětná vazba i kontrola. Někteří se ucházejí o pozice v IRU a neuvědomují si, že se jedná o místa výkonná. Chápou je jako čestné pozice, ale neuvědomují si svoji zodpovědnost. Možná je to historické břemeno Romů z minulosti.

Byl jste čtyři roky členem IRU. Dostávaly se k vám informace o jejích aktivitách?

Ne. Když teď IRU představuje svou práci za předešlé období, tak je krásné, když její představitelé řeknou, že navštívili Itálii v době nepokojů, že se setkali s prezidentem, ale nikdo neřekl, co vyřešili, kolika lidem pomohli. Je hezké, že odvezli

dva kamiony oblečení jako humanitární pomoc do Kosova. Myslím si však, že mezinárodní organizace takového typu, která má dělat v podstatě mezinárodní politiku, nemá výsledky adekvátní tomuto postavení. Někteří lidé si neuvědomují, že hazardují se jménem IRU.

A vy se nemůžete informací o vlastní organizaci nějak domáhat?

Můžete psát e-maily, ale nemáte ani kontakt na někoho, koho byste mohli urgovat. IRU nemá žádné stabilní sídlo, i když představitelé říkají, že je ve Vídni. Já jsem navštívil Vídeň dvakrát, ale tam sídlí lokální rakouská organizace Romano Centro, ne IRU. Pravda, jednoho člověka z IRU jsem tam potkal. Asi proto na sebe šéfové IRU nedávají kontakt.

Otázky kladla Iveta Demeterová

Více na str. 4

zaznamenali jsme

Před 70 lety začal jeden z největších protizidovských pogromů. Výročí Křišťalové noci si v neděli připomněly židovské obce na mnoha místech republiky i v zahraničí. V noci z 9. na 10. listopadu 1938 byli Židé v Německu, v obsazeném Rakousku a v okupovaném pohraničí českých zemí po desítkách vraždění a po tisících odváženi do koncentračních táborů.

Před padesáti léty byl schválen zákon o zákazu kočování: Historik Muzea romské kultury Michal Schuster připomíná padesáté výročí zákazu kočování, který přinesl Romům problémy, se kterými se potýkají dodnes. Komunistický režim tím kočovníkům z romského společenství zasadil tvrdou ránu. Přestože byl tento zákon v roce 1998 zrušen, nepříznivé důsledky trvají.

Iva Bittová a Ida Kelarová, dvě sestry, pokřtily společné dílo. DVD zaznamenává vůbec první společný projekt dvou zcela odlišně muzikálních sester. Obě sestry se sešly na společném koncertu v sále pražské Lucerny, kde zpívaly s dalšími předními jazzmany z Česka a Slovenska. Výtěžek z prodeje DVD půjde na konto občanského sdružení Miret.

Itálie zruší romské tábory. Celkem 167 táborů, z toho 124 nelegálních, chce do roka zrušit italská vláda. Ministr vnitra Roberto Maroni přislíbil, že obyvatelé těchto táborů budou ubytováni v sídlišťích s přiměřeným standardem.

Romové žádají vládu o pomoc. Občanská sdružení seskupená v hnutí Romani Aliance vyzývají vládu, aby se zabývala situací, která nastala po akcích pravicových extrémistů v Litvínově. Představitelé hnutí se obávají, že extrémisté se do města znovu vrátí. Nepovolená shromáždění nacionalistů již několikrát vyústily ve střety s policisty.

Vznikl Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Komise přijala víceletý program v rámci Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí 2007 až 2013 pro Českou republiku, jehož částka dosahuje 22 milionů EUR, společně s dvěma prvními ročními programy (2007 – 2008).

Radnice ve Šternberku a SRNM usilují o smír dvou skupin Romů

ŠTERNBERK – Již delší trvají otevřené spory mezi dvěma skupinami Romů ve Šternberku.

Vznikly tak, že tamní nízkoprahové středisko pro děti a mládež, patřící Společenství Romů na Moravě (SRNM), bylo využíváno pouze jednou z těchto skupin, což zavdalo příčinu ke sporům. Ty přerostly několikrát i do násilných střetů, které znepokojily občany města.

Radnice v čele se starostou Sedlákem iniciovala jednání se

zástupci SRNM a na svolaném občanském shromáždění 6. listopadu se je pokoušela řešit.

Úspěch byl jen částečný, ke smíření nedošlo. Proto byl vedoucím střediska pověřen nezávisle působící člověk mimo obě skupiny Romů, který zabezpečí přístupnost střediska pro všechny. Přes jen částečný úspěch snah radnice i brněnského vedení SRNM lze říci, že přístup místní samosprávy by mohl být příkladem, jak řešit problematiku soužití. (kh)

Patnáctého v Brně vypukne VII. Django Fest

BRNO – V sobotu 15. listopadu navečer odstartuje v hudebním klubu Fléda sedmý ročník festivalu pořádaného SRNM. Letos přibude nově finále soutěže mladých talentů Street Sounds. Na co se můžete těšit?

Na úvod vystoupí tři začínající kapely, které v nejbližších dnech vybere odborná porota (Milan Migel Horvát z Bengas, Pavel Dirda z Gulo čar a Radek Banga z Gipsy.cz) a taneční soubory, na které čeká porota v podobě festivalového publika. Poté se představí profesionální kapely: Sršící

energie, koncerty po celé Evropě, první příčky evropské hitparády world music, nové album More, love! To vše je dábel'ský rom´n´roll **Terne Čhave!** Mezinárodní nu-jazzová formace v čele s americkou zpěvačkou Anyou, instrumentální kouzla s žánry od jazzu po hip-hop i drum´n´bass, živá energie zabalená v křehkých melodiích. **Alvik** – jedinečný fenomén na české hudební scéně. **Questablists** – česká elita turntablismu (využívání gramofonů jako hudebního nástroje) se svou DJskou exhibicí. **Bengas** jdou hudbou Romů celého světa a spolupracují i s Gipsy Kings! Skupina **Paramisara** volně přechází z interpretace tradičních romských standardů v jazzové variace a latinskoamerické rytmy. **Romano band** – mimořádný Miroslav Malík a jeho argentinský akordeon.

Celkem uvidíte osm kapel, a to za 240 Kč. Festival pořádáme za podpory Ministerstva kultury ČR a statutárního města Brna. Přijďte se podívat a pobavit se!

Jana Vejplachová

Proč a kam zmizeli Romové

Emilie Machálková a Helena Danielová upoutaly zájem žáků.

Foto: šz

HAVÍŘOV – Žáci devátého ročníku ZŠ Jarošova v Havířově-Šumbarku se zúčastnili přednáškového programu Zmizeli Romové a Romové dnes.

Záměrem programu je nejen připomenout dějiny holocaustu Romů ve 20. století, ale poukázat na současnou problematiku rasismu.

Mezi žáky devátého ročníku v říjnu zavítali vzácní hosté – Emilie Machálková, pamětnice holocaustu Romů za II. světové války, a kurátorka Muzea romské kultury (MRK) v Brně Helena Danielová. Žákům přiblížily tragický osud Romů ve sběrných táborech v Hodoníně u Kunštátu a Letech u Písku.

So hin koda, kaj o Roma džan ki o volbi

Sikhavel pes, kaj ki o volbi phiren sakovar buter o Roma. Aven te volinel andro lokalna, regionalna the andro volbi ki o senatos the snemovna andro parlamentos. Kaleha sikhaven, kaj kamen te džal andre kole buča, savenca pes rešisaren o problemi kode, kaj dživen the andro dživipen le gadženca. Kada hin the koda, kaj o Roma kamen te lel pre peskero dumo o odpovednosca vaš peskero dživipen u kamen te avel aktivna andre savoreste, so džal pal lende. Andro palune berša pregele o Roma bare bučenca, kana pale mušinde te prindžarel korkore pes, te arakhel peskeri pozicija the te achalol so lendar o gadže kamen. Jon kerenas nevi demokracija, jurisdicko them u andre kada procesis pes sikhade bare problemi andro dživipen maškar o Roma the o gadže. Jon korkore tiž roden sar te prikeren o problemi maškar peste, u na savoro lenge džal avke sar kempel. Šaj oda dikhas pre koda, sar terdžol paš e Evropsko unia o president Václav Klaus, u sar pre kada

dikhen o manuša andre majorita. Hin mek aver buča, kaj mek ade nane savoro avke, sar hin andro uča demokraciji avre themenge. Kada sikhavel, kaj sar le Romen ta the le gadžen hin peskere problemi, kajča so majbuter andre kada dičhol hin, kaj o gadže pes anglo Roma phanden andre. U oleha hin len baro problem čirlatunestar, u jon nadžanen so oleha te kerel, bo kada pes lenge dochudla andre lengeri filosofija the sakodživestuno dživipen. Maškar o gadže hin kajse džene, save džan pro Roma andro murdaripen u kamenas lenca te kerel avke, kaj ade o Roma te naexistinen. Jon pro Roma našči dikhen u hin len kotra le Romenge but bibachtalo the zoralo anticikanismus. Kada džanas andre amaro sakodživesutno dživipen, kana pro Roma aven kale bibachtale manuša, kajča o problem hin andre koda, kaj o štatos oleha bare berša nakerel koda so kempel. Leste hin e zor andro vasta u pre leske-ro dumo hin e odpovednosca vaš e diskriminacija the rasismus, savi

pro Roma perel andro sikhaviben, bešiben, buča, kultura the politika. Kada savoro hin buča pal o manušane čačipena the aver prava, save mušinen te avel thode the le Romenge. Koda, kaj o štatos nakerel lačhes peskeri buči pal kale manušane čačipena, oda hin jekh-goreder so pro Roma perel andre lengero dživipen. O Roma kamen peskere legitimna prava, kamen te dživel sar dživen aver manuša, vaš koda lenge avila andro šero, sar but kempel te phirel ki o volbi, kode kaj dživen, the ki o volbi andro parlamentos. Kaleha tiž phenen, kaj kamen te kerel buči andro phundrade problemi, the te arakhel peskeri participacija andre savoreste, so džal pal lengero dživipen. Kada hin zoralo sikhaviben pal koda, kaj kamen te avel aktivna andre buči, savi džal pal lende. O Roma prindžarde, kaj mušinen te hazdel peskere kamibena kode, kaj hin the lengero than. Talam avke dičhol, kaj o Roma prindžarde the achalile, so angle lende hin te džal andro volbi. **Ondřej Giňa**

Co znamená účast Romů ve volbách

Stále více Romů si uvědomuje důležitost voleb, protože více Romů se zajímá o to, co se děje ve veřejném životě. Romové projevují větší zájem aktivně se účastnit dění zejména tam, kde žijí. Také je vidět, že na vstup do politického života se jich víc připravuje. Romové prošli v uplynulých letech složitým procesem, ve kterém museli znovuobjevovat sami sebe, naučit se chápat nové skutečnosti při vytváření společnosti, která se transformovala do demokratických poměrů a právního státu. S transformací měla a stále má problémy sama majoritní společnost. Ještě stále musí překonávat pozůstatky minulosti a sama se učí mnohému, co ke skutečné demokracii a právnímu státu nezbytně patří. Ve společnosti ještě stále optimálně nefungují principy, které pozitivně ovlivňují její systémový, právní, politické, společenské, kulturní a další. Vypěstlost politické kultury

stále nedosahuje úrovně, která je obvyklá v západoevropských demokraciích.

V mnoha směrech se majoritní společnost obtížně vyrovnává sama se sebou, což potvrzuje například ambivalentní postoj k otázce komunismu či odlišný postoj prezidenta Václava Klause od všeobecného názoru ve společnosti k Evropské unii. Avšak nejobtížnější se majoritní společnost vyrovnává se svojí uzavřeností vůči těm, kteří jsou jiní, odlišní. Nejmarkantnější se to projevuje vůči Romům, i přesto že zde žijí po staletí, jsou občany tohoto státu a Česká republika je jejich domovem a vlastí. Uzavírání se vůči Romům je vlastností majority, která se vytvářela v minulosti, je hluboce zakořeněná v její životní filosofii a každodenní praxi. Část majoritní populace jde proti Romům tak daleko, že je ohrožuje na životě a zdraví, usiluje o tzv. „konečné řeše-

ní cikánské otázky“ a svoji nenávisť vůči Romům projevují nebezpečným anticikanismem. Instituce státu odpovědné za řešení problémů rasismu a diskriminace důrazně nezasa-hují proti porušování lidských práv a občanských svobod Romů. Za řešení existujících problémů rasismu a diskriminace ve vzdělání, bydlení, zaměstnanosti, společenském, kulturním a politickém životě nese odpovědnost stát a Romové požadují, aby jim zajistil ochranu jejich lidských a občanských práv. Svůj legitimní požadavek projevují i tím, že stále více Romů chodí volit, že stále více jich kandiduje ve volbách a chce se podílet na řešení věcí veřejných. Účast na řešení svých záležitostí je jedním z klíčových požadavků Romů jako příslušníků romské národnosti menšiny. Takže Romové už začínají naštesti chápat, co pro ně účast ve volbách znamená. **Ondřej Giňa**

Policie před neonacisty ustupuje

Aktivita neonacistů vůči Romům opět sílí. V Janově, čtrnáct dní před tím v Pardubicích, zaznamenám útok na romskou rodinu v Děčíně. Na Romy se svádí každá, jen trochu nejasná smrt někoho jiného, například v Rakovníku, kde policie účast Romů na smrti mladíka popřela. Je to jako vždy: neonacisté z Dělnické či Národní strany na sebe přebírají roli ochránců veřejného pořádku a lidé jim tleskají, nevědouce ovšem, co činí.

V Janově tentokrát Romové nezůstali pasivní a aktivně čelili násilí holohlavých psychopatů, když se nedočkali účinných opatření ze strany policie. Přitom samozřejmě létají nadávky z obou stran. Toho využili náckové a osočili Romy z rasismu proti bílým. Je to obrátne a svědčí to o narůstající „odborné“ připravenosti neonacistů. Jde o nahrávku těm, kteří Romy nesnáší a celkově to ve společnosti

zhoršuje ovzduší i tak dosti nedýchatelné. To by ovšem nemělo být příčinou toho, že policie váhá a spíše sleduje a snad i monitoruje situaci, než aby zasáhla.

Z projevů obou stran lze vyvodit několik závěrů.

Násilný odpor Romů, byť by ho bylo možno za dané situace přivítat s určitými limitovanými sympatiemi, nepovede k žádnému řešení. Spíše naopak! Ukazuje se už poněkolkáté, že tam, kde není silná a autoritativní romská nevládní organizace schopná jednat s místní samosprávou s přiznanou ambicí partnera, tam se problémy prohlubují a samospráva ustupuje raději do pasivity pod tlakem nenávislné veřejnosti.

Jestliže není v místě taková nevládní romská organizace, nejsou ani Romové schopni vytvářet programovější a systematičtější mechanismy obrany, na nichž by se účinněji podílela policie

a samospráva, jež stále zůstávají jedinými výkonnými institucemi. Dění pak probíhá živelně a nelze dohlédnout, jak skončí. V takové situaci se pak cítí jako ryba ve vodě úžerníci, kteří sužují Romy násilím psychickým a vydíráním, za mlčenlivého přihlížení policie. V takové situaci se právě nyní nachází Janov.

Ministr vnitra prohlašuje k této při, že role policie byla v pořádku. Jestliže neonacisté pochodují maskovaní a dopouští se během pochodu přestupků, mají být demaskováni a identifikováni. Ani toto policie neučinila, ačkoliv důvodů k tomu měla nespočet. Není pochyb o tom, že zmíněná místa představují ty „pravé“ lokality pro působnost Agentury.

Můžeme jen doufat, že lidé z Agentury tam už pracují a mohou tak napravit nedostatky pana ministra a jeho lidí.

Karel Holomek

Romové, braňte se! Ale promyšleně

PARDUBICE – Krajiní pravice zvedá hlavu a snaží se prosadit i v politice. Zatím to dělá neo-hrabaně, takže společnosti nedá moc práce, aby se ubránila.

Co však není, může být a katalyzátorem dalšího vývoje je vždy ekonomická krize stejně jako v třicátých letech. Bude třeba hledat viníka – a nepřítel lze nejsnáze určit tak, že vypadá jinak, nebo se jinak, tedy „nepřijatelně“ chová. Prvními terči se tak mohou stát Romové a cizinci.

V sobotu 27. září napadla skupina asi deseti mladíků před restaurací Myslivna ve středu Pardubic šestici Romů. „Zrovna jsem vycházel se dvěma kamarády z restaurace. Šli jsme na parkoviště, kde jsem měl auto. Najednou po nás začal někdo házet dlažební kostky a křičet na nás rasistické nadávky,“ uvedl pro server Romea.cz jeden z napadených, Aleš Horváth.

Dva různé výklady události

Na schůzce, kterou k události svolala romská koordinátorka Marta Válková 5. listopadu, nepřišel pozvaný zástupce České obchodní inspekce, zúčastnili se jí však zástupci ředitelů městské a státní policie v Pardubicích. Oba zpochybnili tvrzení romských účastníků incidentu, bezproblémových

a zaměstnaných Romů, že se policejní hlídky přivolané k zásahu chovaly neprofesionálně. První měla být na místě hlídka Policie ČR, která údajně ani nezkontrolovala doklady útočníků a Romům jen oznámila, že mohou podat trestní oznámení. Městští strážníci prý přijeli na místo až poté, co útočníci v klidu zmizeli.

Romové policii moc nevěří

Setkání mezi napadenými a policisty přesto přispělo k určitému posunu. Policisté i strážníci budou proškoleni, aby podobným incidentům s možným rasovým podtextem věnovali větší pozornost a dali napadeným Romům najevo, že budou chránit jejich práva. Složitější je pozice Romů. Na základě minulých zkušeností policistům nevěří, domnívají se, že jsou na straně útočníků. Těmi jsou však podle policie obvykle vyšinu-tí jedinci, jejichž protizákonnému jednání chce rozhodně zamezit.

Co dělat, aby se situace zlepšila? Obě strany se zatím dohodly na stavu podmíněné důvěry. Policisté slíbili, že se budou chovat nestranně a vyžadovat respekt k zákonu. Romové se napadením a diskriminací neubrání s klacky v rukou, ale promyšlenou a nenásilnou obranou.

Milan Daniel

Autor je jednatelem sdružení Most pro lidská práva (<http://www.mostlp.org>).

Skotští Traveleři jako etnická skupina

GLASGOW – Skotský list The Herald přinesl 25. října zprávu o zlomovém soudním jednání. To vyústilo v uznání skotských Travelerů za etnickou skupinu. Traveleři tak získají stejnou právní ochranu jako ostatní menšiny.

Nyní se mohou bránit soudní cestou proti diskriminaci na základě své etnické příslušnosti, což doposud nebylo možné. Jednání předsedal Nicol Hosie, který před tribunál povolal jak zástupce Travelerů, tak akademiky. Zásadní úlohu v procesu sehrál Dr. Collin Clark z Strathclyde University, který potvrdil, že „skotští Traveleři jsou součástí kočovného společenství, které se na celém území Skotska nachází již celá staletí“, přičemž „skotští Traveleři se vyznačují vědomím vlastní identity a odlišnosti od usedlé populace jak Británie, tak i Skotska v jejím rámci“. Clark se opíral o posudky prof. Judith Okely.

Skotští Traveleři, kteří se označují jako Romové ani si nenárokují indický původ, získávají uznáním za etnickou skupinu stejná práva jako irští Traveleři či angličtí Cikáni. Právě jejich neindický původ přitom patřil k důvodům, proč soud jejich uznání za svébytnou etnickou skupinu doposud zamítal. Tato skutečnost se přenášela do problémů na různých konferencích atd. Rozhodnutí soudu je dalším krokem k odstranění všech forem diskriminace cikánských skupin ve světě a lze jen doufat, že bude následováno dalšími kroky.

Marek Jakoubek

Autor působí jako kulturní antropolog na Západočeské univerzitě v Plzni

komentář

Prospěje Romům oranžová vlna? Nebo jen zašplouchá a rozplyne se?

PAVEL PEČÍNKA

Zatímco Amerika bude říkat „pane prezident“ poprvé v historii „barevnému“ politikovi, v Česku to s menšinovými barvami při volbách dopadlo neslavně. Slabý výsledek Zdeňka Gužiho, jediného „barevného“ kandidáta letošních senátních i krajských voleb a žádná romská skupina, která by se po zřízení Romské občanské iniciativy a Romské demokratické sociální strany dokázala prosadit připo-

pomínají, že život Romů ani po tomto volebním podzimu neovlivní žádní jejich zastupitelé a senátoři, ale jen způsob vládnutí gádžovské většiny.

A ta má zatím jiné starosti. Nad přebarvením krajské a senátní politické mapy z modra do oranžova lomí rukama ti modří a malují rudého čerta na oranžovou zeď. Podle nich vítězové podzimních voleb z ČSSD, tím jak v někde vtahují do funkcí v krajských zastupitelstvech KSČM, zvrátí polistopadový vývoj. Viděno pro změnu oranžovými brýlemi stoupenců ČSSD, jsme právě svědky posledních záškubů zkorumpované garnitury, pohrdající obyčejnými lidmi. Rodiči se krajské levostředové i několik oranžovo-rudých koalic jsou pak podle sociálně-demokratických optimistů předzvěstí toho, jak v blížících se parlamentních volbách voliči znovu vypráší vládní pravici kožích. Sladce připilí vítězstvím zapomínají, že ODS může svoji prohru v poločase rozebrat, vyhodnotit a při volbách do parlamentu ještě vytrít ČSSD sytým modrou barvou zrak. Zůstaňme tedy realisticky zatím jen u regionální politiky.

Sociální demokracie odmítá ryze tržní přístup, který mnoho Romů drží na okraji společnosti. Situaci lidí v nepříznivé sociální situaci tudíž může ČSSD zlepšit z úrovně krajů zatím jen částečně tam, kde k tomu kraje mají kompetence: především ve zdravotnictví, školství a při regionálním rozvoji. Ovšem ani zjednodušení problému na otázku výhradně sociální a na paternalismus, k němuž by mohli mít sklon např. někteří krajští zastupitelé formovaní předlistopadovým přístupem k Romům, žádný rychlý zážrak nepřinese. Navíc ani mezi regionálními a lokálními politiky ČSSD nechybějí takoví, kteří si z proevropského, multikulturního směřování vlastní strany nedělají těžkou hlavu a při vhodné příležitosti rádi zahudlají na čunkovskou notu.

To, že se šéf ČSSD Paroubek před volbami symbolicky sešel k odborné diskusi s několika romskými představiteli (Petr Tulia, Stanislav Daniel, Milan Ferenc, Rudolf Tancoš, Antonín Gondolán) však dává jakousi naději, že romská menšina by se od nové oranžové garnitury mohla přece jen dočkat hlubšího, promyšlenějšího přístupu než od machrů jako brněnský Venclík nebo ústecký Šulc.

Hnědý smysl pro černý humor

BRNO – Letáky Dělnické strany (DS) s hákovým křížem někdo v říjnu polepil plochu v Soudní ulici nedaleko redakce Romano hangos. Text končí výzvou „Lepší být neonacistou než se bát mluvit nahlas“. V centru Brně se zase objevily plakáty jihomoravské „jedničky“ DS Simony Skoumalové, kde vyhlížela jako árijsky bezchybná úřednice v blůze NSDAP s rudou páskou na rukávě. Českým vůdcům české DS se tedy symboly hnědé hitlevské éry, která Čechům chystala likvidaci a zotročení, vyloženě líbí. Ukazují tak, že kromě pouličního kraválu umí ojediněle ještě něco jiného – pobavit. (pp)

Podnikatel Miroslav Tancoš: nejdřív strana, potom rada

NOVÝ BOR – Romský podnikatel Miroslav Tancoš z Nového Boru, který mnoho let vystupoval jménem Romské demokratické sociální strany (RDSS), oznámil 30. října vznik Romské hospodářské rady (RHR).

V oznámení píše, že RHR „je neziskovou příspěvkovou organizací, která vzniká vyčleněním z působnosti RDSS, ale zaměřuje se na samotnou podstatu řešení problémů cestou vytváření sociálně-ekonomických podmínek pro zvyšování životní, kulturní a společenské úrovně Romů“. Podle Tancoše, který je v dokumentu zmíněn jako předseda správní rady RHR a uvádí zde své tele-

fonní číslo (421 732 496), představenstvu RHR přísluší jednat s vládními činiteli o zaměstnanosti Romů a o podílu na státních zakázkách. Jak ujišťuje, „RHR se bude aktivně podílet na získávání zakázek pro podnikatele, kteří se zaváží zaměstnat na těchto zakázkách zejména Romy a další těžko zaměstnatelné občany“. Texts podpisem „Tancoš – RDSS“ končí vzletným provoláním: „Andro amaro Jekhetaniben, arakhaha o čačipen, andre leste hin amari zor. Vinčivav savore Romenge but bachet the sastipen.“ (V naší Radě naleznete poctivost, v té je naše síla. Přejú všem Romům hodně štěstí a zdraví). Pavel Pečínka

glosa

Sebechvála ano, kritika ne?

Autorka přichází na jednání světového kongresu. Foto: vs

Staronový pan prezident IRU hovoří jako kniha, ale praxe k tomu má daleko. Na kongresu jsem se dotazovala přítomných, zda jsou pravidelně informováni o akti-

vitách IRU. Otázka vyloudila ve tvářích tázaných úsměv, ten mluvil za vše. Když jsem vyhledávala stránky IRU, na žádné jsem nenarazila. Je to záměr?

Zajímavý pohled skýtalo zákulisí den před volbou prezidenta. Ten, kdo se večer tváří jako lidumil, se přes noc promění v člověka, který se sápe hlavně po moci. Nedivme se tedy, když se na starých osvědčených pozicích znovu objevují ti, co si je čtyři roky zahřívají. Proč dávat šanci někomu novému, který by v organizaci zavedl systém a řád, že? A tak si ctihodní stařešinové odhlasovali svůj kongres podle hesla Jsme všichni bratři a odvedli jsme dobrou práci. Možná by bylo vhodné na příštím kongresu zadat do programu kromě sebechvály i kritiku – je zdravá!!! **Iveta Demeterová**

Zpackaný kongres v Záhřebu

ZÁHŘEB – Zpráva ze VII. kongresu Mezinárodní romské unie (IRU) by mohla znít takto: 24. října 2008 se v chorvatském Záhřebu konal VII. Mezinárodní kongres IRU. Kongresu nejstarší a nejznámější organizace s členskou základnou tvořenou Romy z 57 zemí světa se účastnili delegáti z 27 zemí.

Šlo především o volbu nového prezidenta IRU, kterým byl na následující čtyři roky znovuzvolen Stanislav Stankiewicz z Polska. Z takto postavené zprávy se ovšem Romové nedozví, co by se dozvědět měli.

Jako delegát musím upozornit na to, že pozvánky na kongres nebyly rozeslány včas. Do Česka dorazil pouhý program na konferenci, a to 30 dnů předem, ačkoli usnesení z předešlého VI. Mezinárodního kongresu IRU v italském Lancianu (2004) ukládá rozesílat pozvánky šest měsíců dopředu. Pozdní rozesílání vede k tomu, že účastníci ze zemí s vízovou politikou si nestihnou včas vyřídit víza a nemohou se jednání účastnit. Pozvání také nebylo zasláno do všech členských zemí IRU. V kuloárech se hovořilo o tom, že delegáti byli vybírání tak, aby neohrozili znovuzvolení Stankiewicze prezidentem IRU.

Navíc program kongresu nebyl schválen delegáty sjezdu, přestože to ukládají stanovy. Nejde přitom s jistotou říci, zda nedošlo k porušení i dalších bodů stanov, protože aktuální znění stanov a jednacího řádu IRU jednoduše nebylo na kongresu k dispozici.

Připadám si hloupě, když sepišu svoje výhrady na adresu IRU. Vždyť jsem byl hrdý, že jsem jejím delegátem! Vždyť jsem IRU považoval za instituci, o kterou se bude opírat romská budoucnost přinejmenším na území Evropy. A teď píšu o zpackaném kongresu.

Nemyslete si, že nejsem spokojený s tím, jak volba dopadla. Kromě Stankiewicze na funkci nikdo jiný nekandidoval, takže jsem rád, že IRU má alespoň nějakého prezidenta. Nevede mě tedy snaha očernit znovuzvoleného prezidenta. Jde mi o jediné: abychom konečně přestali lhát sami sobě, že námi založené instituce bude brát někdo vážně, když je nebereme vážně ani my sami.

Rád bych přišel s nápadem, jak celou věc napravit, uvést věci v IRU do pořádku. Proměnit IRU v organizaci, na kterou budou Romové pyšní a která bude Romům skutečně pomáhat. Zatím mě nic nenapadá, ale naštěstí nejsem prezidentem IRU. Věřím, že Stanislava Stankiewicze něco napadne alespoň nyní, když se mu to nepovedlo po zvolení v roce 2004, které také provázely nesrovnalosti.

Jestliže se nestane zázrak a IRU nezačne konečně fungovat, brzy se objeví na dlouhém seznamu romských podniků, které zkrachovaly. Otázkou je, zda tam neměla být zapsaná již dávno.

Vladislav Suchánek
Autor pracuje na Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR

představujeme

Stefan Palison alias Koci je v IRU 30 let

Muži se jménem Stefan Palison by jedna země byla příliš těsná. Narodil se na Slovensku, ale už mnoho let žije ve Švédsku. Romové

po celém světě ho oslovují Koci. Nyní působí jako viceprezident Fóra Romů ve Štrasburku. „V IRU se angažuji už 30 let a je to pro mě čest. Usiluji také o kompenzaci a odškodnění Romů. Chci, aby byla spravedlnost. Proto také vykonávám funkci romského soudce,“ vysvětluje Koci. Jezdí po světě a setkává se s Romy a jejich životem, který není vždy jednoduchý. I když jako soudce hledá pravdu, vždy se podle svých slov snaží najít kompromis. Nabádá lidi, aby nekradli, nelhali a nedělali si zle.

Text a foto: Iveta Demeterová

Šéf IRU Stankiewicz: Do každé země právníky IRU

Na VII. světovém kongresu Mezinárodní romské unie (IRU), konaném v chorvatském Záhřebu 24. až 25. října 2008, byl zvolen staronovým prezidentem IRU Stanislav „Stahiro“ Stankiewicz z Polska. Novými viceprezidenty se stali Nadežda Demeterová z Ruska, Viktor Famulson ze Švédska, Florin Cioaba z Rumunska a Santino Spineli z Itálie, generálním tajemníkem pak Bajram Haliti, kosovský Rom žijící v Srbsku. Předsedou Parlamentu IRU účastníci zvolili Gjunera Abdulu, makedonského Roma usazeného v Holandsku.

Prezident IRU Stanislav Stankiewicz.

Jak se cítíte jako znovuzvolený prezident IRU?

Jako nový prezident ve staré roli se necítím moc dobře. Mám před sebou hodně práce, musíme vytvořit program, strategii.

Nemyslíte, že IRU potřebuje spíš mladé lídry?

Určitě, potřebujeme mladé s uměním diplomacie a komunikace, aby uměli argumentovat. Musíme ukázat, že jsme vzdělaní a máme vizi. Řekl jsem kolegům: jděte mezi mladé, agitujte, přiveďte je do našich řad.

Víte, setkávám se s mladými, kteří si myslí, že když budou vzdělaní, budou jiní než jejich rodiče. Mně často lidé říkají: Stahiro, jsi velice vzdělaný, vystřídal jsi hodně pozic, ale zůstáváš stále

tradičním Romem. Ano, ale mám v sobě i smysl pro novou práci. Nechci, aby můj moderní život a názory zakryly moje tradično – to krásné romské.

S jakou politikou teď IRU přijde?

Chci zcela novou efektivní politiku pro Romy. Někteří mluví, kteří vystoupili, říkali, že staří dělají starou politiku. Tak bych to já nebral, mám jiný názor. Mladí a zkušenost – dohromady a pospolu. V politice nesmí chybět dynamika. Chceme udělat intelektuální útok, chci, abychom se setkávali s lidmi. Než ovšem vystoupíme před lidmi, musíme si udělat plán a analýzu toho, s čím vystoupíme. Nyní je revoluční doba, éra intelektu. Musíme vědět, kde je naše místo. Řekl jsem Romům: musíme pracovat tak, aby se Romové chopili iniciativy a byli ekonomicky nezávislí. Pak je nikdo nebude diskriminovat. Dřív byli Romové nezávislí a nežádali o sociální dávky.

Usiluji o to, aby v IRU fungovala právní pomoc pro Romy, kde by pracovali mladí vzdělaní Romové. Pokud se někdo ocitne v tíživé sociální situaci, bude se moci na IRU obrátit. V každé zemi budou právníci, kteří by pomáhali Romům s různými žádostmi atd.

Veselý: Cibulovi se zatím žádný prezident nevyrovnal

O svoje postřehy z kongresu IRU se s Romano hangos rozdělil Ivan Veselý, místopředseda Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

Začneme zlehka – co drby v kuloárech, napínavé momenty, obstrukce a zdržování, prostě něco veselého, co známe z jednání sjezdů gádžovských stran?

Aha, tak vy předpokládáte u delegátů znalost statusu a jednacího řádu? Na obstrukce a taktiky známé z většinových stran si musíme v IRU ještě pár roků počkat. Pokud jde třeba o nejvyhrocenější spor, odehrál se mezi starým generálním tajemníkem Zoranem Dimovem a prezidentem Stankiewiczem. V určitý moment se schylovalo k facce určené Stankiewiczovi.

Vystupovaly v Záhřebu ženy?

Neregistroval jsem žádnou ženu jako volitelku.

Která osobnost vám připadala jako nejlepší řečník?

Pohádkářů jsem viděl hodně, opravdových řečníků s vizí jsem si nějak nevšiml.

Navštívil shromáždění někdo z významných Romů i Neromů?

Česká a slovenská delegace v Záhřebu. Zleva: Vladimír Suchánek, Josef Patkaň, Peter Polák, Stanislav Daniel, Milan Mižić. Foto: id

Emblém 7. světového kongresu IRU v Záhřebu zohledňuje tradice. Foto: id

Kde vlastně sídlí centrála IRU?

Ve Vídni. Finančně její chod podporují soukromé osoby. Provoz organizace dost stojí.

Umistujete na web IRU aktuální zprávy, informujete členy?

Samozřejmě, že aktualizujeme své stránky. Máme jedno rádio v Itálii, hodně poslouchané, tam často vystupuji a reaguji na dotazy posluchačů. Říkám, je to takové rádio IRU. Jedná se o přenos satelitem. Když se setkám ze zástupci romských médií, kladu jim na srdce, aby své informace odesílali do majoritních médií. Majoritní média hledají senzaci, a tak se může stát, že o informace týkající se života Romů nebudou mít zájem. Ale budme trpěliví.

Otázky kladla Iveta Demeterová

Veselý Ivan Veselý Foto: id

udělali – program, status, jednací řád – to v klidu odpočívá někde v archívech členů. Kam se IRU ubírá, to ví jen pánbůh. Vedení to neví.

Kolik má teď IRU alespoň přibližně členů, ať už individuálních nebo kolektivních, jaké organizace či země hlavně zastupuje, má v ní nějaký proud převahu?

To bych také rád věděl. V Praze bylo před osmi lety zastoupeno 56 zemí, domlouvali jsme se, jak se začne budovat struktura IRU v členských zemích. Co se stalo, to asi neví ani prezident IRU.

V IRU se už vystříдалo mnoho předsedů, který podle vás vedl organizaci nejlépe?

Sice je to můj vzdálený příbuzný, ale asi doktor Cibula. Zakladatelé to vždycky vedou nejlépe, protože vědí co chtějí.

Dá se nějak zmapovat skutečný vliv IRU mezi Romy?

Dá. Pokud jde o země střední Evropy, kde situaci znám, tak tam nemá vliv žádný.

Otázky kladl Pavel Pečínka

O drogi the e thardži / Drogy a alkohol

But romen hin o pharipen la thardžaha the le drogenca. Odoj kaj o roma pijen the droginen, ta ačhel pes the avka, kaj ola fajti moneky cerpinen o pharipen len marel savore serendar. Doperen moneky biachtales o drogi the e thardži rozmaren o fajtos the lengro dživipen.

Džanav ajse romendar e romni has štonc manca pal ada pharipen te vakere. Anna Dirová e fotka lakri mange nane rtomal adaj te sikavel, ale lakro adresis šaj.

Čirla san imar romeha u keci hin tumen čhave?

Sar geľom romeste, ta has mange, mekča dešueňa berš. Akor pes činilas berš 1982. Romeha dživav maj tranda berš. Hin man duj čhaja the dojek hin aver.

Sar has tumenge pre kedva oda ideos, sar ačhlän romeha?

Somas zakamadži andre miro rom the o dživipen has mange moneki pre kedva.

Keravas buči o rom tiž. Jekhetane zarodahas okor bare love, cinahas peske andro kher so kamahas the mekh peske thovahas love pre sera. Miro dživipen has akor, sar moneki šukar suno, sar andre paramisi.

Sanas akor bachtaľi the lašadži daj?

Somas, has man sasci the šukar cikňi šhajori, lačho rom, bajinelas pal amende, starinelas pes andro kher pal savoro. Kamahas, kaj la čhatar vareso te avel, kaj te študinel, lidžahas la kija savoro the kerahas perdal late sa. Miro rom delas o dživipen vaš amence, andre čhaj pes dikhelas. Has man andre leste bari opora.

Savo hin tumaro rom adadžives?

Akor miro rom bajinlas pal amende, ale andal e buči džalas peske sako dživels andre karčma pre lovinas, avka sar the aver murša. Tosara džalas andre buči sar pes patrinelas. Khere pijelas ča akor, sar andre famelija pes vareso kerelas, abo pro inepa. Akor leha oda mekh nahas avka bibacht. Adadžives imar pijel fejs, la thardžaha uščel, la thardžaha džal te sovel, e thardži hin leste andro hadžos. Bi e thardži imar nadžanel te dživel.

Sar oda tumen ada lidžan?

O čhaja imar bare the dojek geľa peskre dromeha. Andro kher nane dživipen, ča bari bida the baro halasišagos. Jov imar nadikhel ňikas, ča korkoro pes, nabajinel ňisostar, andro kher nadel aňi fileris, savore love pijel andre. Leskro dživipen hin ča e thardži.

Likeren pesko dživipen, sar rom romňaha?

Amaro dživipen imar vaš ňisoske namol. So duj džene sam imar sar te cudza manuša, ňikas ňikasko

nakampol. Nekfeder bi avelas, teby džalas andal o kher avri, ale nane les kaj tedžal. Avri pro tretuharis by merelas. Bi e thardži by merelas tiž. Duminav mange kaj bi nalikerelas avri aňi e lečba, merelas by le doktorenge andro vasta. Pijel imar saranda beršendar, calo dživipen hino mato. Hin leske imar šovardeš the štar berš u jov imar te pijel napreačhela. Andre miro dživipen man talindža, mek aver pharipen. E terneder dešueňa beršengri miri čhaj kidel drogi. Sar man kada dodžanlon, ta napačavas oleske. Šoha pre kada napelomas. Mire čhajen liker džom avri sar pes patrinel. Diňom len savoro so kampelas, šoha naphendžomas, kaj miri čhaj varekana kidel drogi.

E phureder čhaj dživel sar pes patrinel. Hin la lačho rom, the duj čhavore. Latar hin man radosca. Ale e terneder čhaj, mange kerdža andro dživipen baro pharipen. Sikľolas e škola mukhľas, khere nasovelas, furtom has ča le kamaradkenca u palis denaščas mange avri andal o kher. Moneky man pal late darav, hin oda terni manušni u imar hin latar ča ščamba.

Bi o drogi imar našči dživel, me nadžanav či oda likerela avri. Teby pes lake vareso ačhelas, ta me imar merav, me by oda tiž nalikeras avri.

Jekhvar pestar diňa te džanel the imar nič. Miri čhaj kidel imar moneky zorale drogi, so laha avela dureder, ta me nadžanav. Me lake imar našigitinava, kerdžom perdal late imar bud, buter pes imar aňi nadel. Joj peske ňikastar nadelas te phenel. Sar lake vareso phenavas, kerelas pre mande bari vika, rakinelas mange, te marel man kamelas, sar cudzo manuš. Jek rat geľas pre diskoteka u khere imar naaviľas.

Sar džav pal o tretuharis, ta talinav man ola manušenca, so mira čha cirdle andro drogi. Preklejinav len, preklejinav calo svetos.

O drogi the e thardži maškar o manuša hin, mi ratinen pes olestar savore. Oda so talindža andro dživipen man šaj talinel the avre nanášen, či gadžen, či Romen.

Bohužel, je to tak. V mnoha romských domovech se z alkoholu a drog stala běžná věc. Tento problém rodinná společenství rozvrací, ubíjí je a nakonec se mnohé rodiny i rozpadají. O jedné takové nešťastné rodině a matce, která se tím velmi trápí, vím. Anna Dirová mi poskytla rozhovor, ale jen s podmínkou, že neotisknu její fotografii.

Jak dlouho jste vdaná a kolik máte dětí?

Vdávala jsem se roku 1982, tedy v devatenácti letech. Mám dvě holky a každá je jiná.

Hodnotíte vaše manželství jako vydařené?

Byla jsem zamilovaná, pracovala jsem a manžel také. Vydělávali jsme, zařizovali se a plnili si svoje plány, cíle a sny. Život měl smysl.

Cítíte jste se šťastnou matkou?

Ano, vždyť jsem měla starostlivého manžela a krásnou zdravou holku. Měli jsme s ní velké plány, chtěli jsme, aby studovala, a dělali proto to všechno. Manžel žil dřív jen pro rodinu, v dceři se viděl a já jsem v něm měla velkou podporu.

A co váš manžel dnes, změnil se?

Sice se staral o rodinu, ale po práci chodil každý den na pivo jako ostatní chlapi. Ráno byl však čilý a šel do práce. Pil jen při nějakých příležitostech – o svátcích nebo u rodinných oslav. Pil, ale nebylo to tak strašné jako teď. Dnes už je všechno jinak, s alkoholem vstává i usíná. Stal se na alkoholu závislý.

Jak se to projevuje na rodině?

Holky jsou dospělé a každá šla svou cestou. V baráku panuje neklid a napětí, hádáme se. On myslí jenom sám na sebe. Rodina ho už vůbec nezajímá a na prvním místě má v životě jenom alkohol.

Změnil se váš vztah?

Přehlížíme se. On už je pro mne jen spolubydlící. Byla bych ráda, kdyby odešel, ale nemá kam jít a na ulici by zemřel. Začínat znova už nemá smysl, on je tak silný alkoholik, že bez pití by také umřel. Myslím si, že by nevydržel ani protialkoholickou léčbu. Dnes je mu šedesát čtyři let a myslím si, že pít už nepřestane.

Navíc v mém životě nastalo další trápení, mladší dcera, devatenáctiletá, bere drogy. Když jsem se to dozvěděla, nemohla jsem tomu uvěřit. Svoje dcery jsem vychovávala jak jsem nejlíp uměla, dala jsem jim všechno, první i poslední.

Starší dcera žije spořádaně. Má hodného manžela, šestiletého kluka a desetiletou holku. Mám z ní radost a z vnoučat také. Ale ta mladší holka se mi úplně vymkla z rukou. Učila se na prodavačku, ale školy nechala, doma nespala, věčně byla s partou kamarádek a kamarádů. Nakonec odešla z domu. Na drogách je silně závislá. Kdybych viděla, že se jí něco stalo, tak to nepřejížu ani já.

Dcera už ani nevolá. Já mám její telefonní číslo, ale to nefunguje. V poslední době se chovala agresivně, úplně jako cizí člověk. Když jsem něco řekla, hned byl oheň na střeše. Jeden večer odešla na diskotéku a už se nevrátila.

Když jdu po ulici, tak potkávám lidi, kteří ji do toho zatáhli. Proklínám je a s nimi celý tenhle svět. Musím lidi varovat. To co potkalo mě, může potkat také jiné rodiče, ať už jsou to Češi nebo Romové.

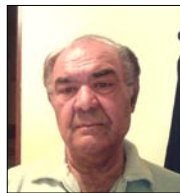
Gejza Horváth

Anketní otázka pro listopadové číslo Romano hangos zněla: Znamenají poslední volby pro Romy nějakou zásadní změnu?

Koloman Horváth

Důchodce, žije v Brně.

Na nás, na důchodce, na chudé a nemocné, zavedli poplatky. My nebereme tolik peněz jako oni ve vládě a parlamentu. Jsem nemocný a když jdu jeden den k více doktorům na různá místa, všude musím zaplatit. Pak za recepty, léky a to je na mě moc. Každý měsíc se to opakuje a invalidní důchod mi už nestačí na nájem a život. Když zaplatím nájem, tak mně zase nezůstane na léky. Doufám, že ČSSD s tím něco udělá.

Erika Horváthová

Studentka, žije v Brně.

Výsledek voleb mě moc nepřekvapil. Podle očekávání vyhrála ČSSD, což možná není nejšťastnější, ale je to víc než pocho-pitelné. Osobně si myslím, že pro mě volby zásadní změnu nepřinesou.

Monika Mihalíčková

Bývalá poslankyně parlamentu, žije v Praze.

Výsledek voleb vyplývá ze špatné vlády ODS, lidi už chtějí změnu. Předpokládám, že voliči to dají najevo i v parlamentních volbách. Podle mě nemají moc na výběr a tak radši z toho všeho hrozného, co se v naší politice nabízí, volili menší zlo. Uvidíme, jak se ČSSD předvede v čele krajů a jaké změny to přinese. Nevěřím moc slibu ČSSD zrušit poplatky u lékařů, protože ty dnes představují docela zajímavý finanční přínos do zdravotnictví. Uvidíme.

Petr Vašíček

Psychiatr a pianista, žije v Berlíně.

Dokud se u moci drží ODS, nečekejme žádnou změnu k lepšímu.

Rudolf Bagár

Hudebník, žije v Brně.

V Čechách silí rasismus a vláda ODS mlčí, jakoby s tím souhlasila. Volil jsem ČSSD, protože očekávám, že zajistí Romům bezpečnost a ochráni jejich práva. Už ledacos pamatuju, vychoval jsem tři děti a všechny řádně pracují, jsem dokonce už děda. Jako hudebník jsem reprezentoval Českou republiku, ale musím říct, že v poslední době mám strach o život svůj i svých nejbližších.

Džamila Stehlíková

Ministryně pro lidská práva a menšiny.

Podle mě krajské volby přiliš situaci Romů nezmění. Opozice šla do voleb s heslem naděje: bude lépe, když nás zvolíte. Naopak strany, které byly u moci, prezentovaly opravené školy, nové průmyslové zóny a silnice. Šance regionů je v tom, že budou mít více projektových prostředků přímo ve své gesci, také se změnilo rozpočtové určení daní – kraje budou moci více přerozdělovat prostředky veřejných rozpočtů. Navíc nás čeká „sedm let bohatých“, kraje dostanou prostředky ze strukturálních a regionálních fondů EU.

Štefan Tišer

Předseda Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje.

Na tuto otázku je brzo, karty nejsou ještě rozdány. Potěšilo nás vítězství ČSSD, jelikož součástí jejího programu je vstřícnější přístup k Romům. Přeji bychom si vytvoření účinné koncepce zlepšení života sociálně a kulturně znevýhodněných osob, sociální bydlení, důkladnější monitoring extremistických skupin, reformu systému sociálních dávek a změny v poplatcích ve zdravotnictví. Věříme ve spolupráci s ČSSD, která přinese výsledky na obou stranách.

Stanislav Daniel

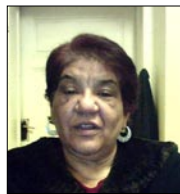
Učitel na policejní škole v Holešově.

ČSSD považuje Romy za součást české společnosti, připraví programy, které povedou ke zlepšení informovanosti české většiny a ke zvýšení vzdělanosti Romů. Upraví systém sociálních dávek tak, aby motivoval ke vzdělání a k úsilí o získání práce. Chce spolupracovat s romskou komunitou, bude vystupovat proti xenofobii. Toto jsou body programu ČSSD. Po úspěchu, kterého ČSSD dosáhla jistě i díky romským občanům, může své programové prohlášení na úrovni krajů naplňovat. Osobně očekávám ještě větší spolupráci ČSSD s romskými představiteli. Rád bych poděkoval všem Romům, kteří se zúčastnili voleb a napomohli k výraznému vítězství ČSSD.

Gizela Tulejová

Důchodkyně, žije v Brně.

Je úplně jedno, kdo bude u moci, pro Romy nikdo nic neudělá. Nikdo si jich nevážá, nedostanou se do práce, chlapi sedí doma a nikdo s nimi už nepočítá. Kdyby měli práci, tak by stačili platit i byty. Za komunistů se žilo líp, všichni Romové pracovali a dneska mám obavy, aby nás nepovraždili.

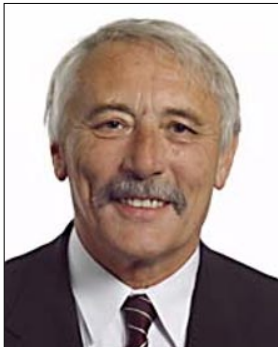
Jan Horváth-Dóme

Učitel, básník, publicista, žije v Janově u Litvínova

Co se změnilo nebo změní? Lautr nic, gádžovské strany a straničky si opět polepšily, love potečou do jejich kapsy – a Romové? Hodí se jim jako vždy ohlodaná kokal-kost a naše šerale se p....- chinena tele. A co bych si přál? Aby český národ konečně pochopil, že Romové jako národ jsou rovnocennými bytostmi se vším všudy. Nejsem však naivní a vím, že to nelze. Chybí vůle na obou stranách, na gádžovské straně víc. Pativ des, pativ arakhes – Dáš-li ůctu, ůcty se ti dostane.

Gejza Horváth, Pavel Pečinka

Falbr a Březina podpořili Romano hangos

BRNO – Všem 200 českým poslancům, 81 senátorům a 24 europoslancům zaslal Romano hangos (RH) vždy po vydání nového čísla mail, obsahující přehled článků, nabídku předplatného a dotaz na eventuelní nové zdroje spolufinancování časopisu.

Z oslovených reagovali europoslanci Richard Falbr (ČSSD) a Jan Březina (KDU-ČSL). Bývalý šéf odborů Richard Falbr zaslal RH 5000 Kč, potenciální kandidát na lidoveckého předsedu Jan Březina 6000 Kč a také ujištění o své distanci od dosavadního předsedy KDU-ČSL Jiřího Čunka. Děkujeme.

(pp)

představujeme

Snad se splní můj sen

„Když někdo sní sám, je to jenom sen, když ale sníme společně, je to počátek skutečnosti“ (Hélder Camara)

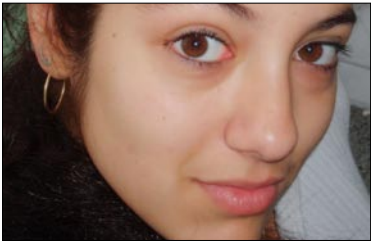
Ráda bych, aby se mi splnil sen o tom, jak romské děti a jejich rodiče dostávají podporu skrze předškolní výchovu, která bude samozřejmě nabídkou vzdělávacího systému. Ve škole dostávají pedagogové podporu od pedagogických asistentů v takové míře, aby všechny děti zvládaly nároky základní školy. Možná se mi k tomu bude muset zdát ještě o skupině speciálních pedagogů a psychologů, kteří pomohou dětem se speciálními vzdělávacími potřebami zažívat ve škole úspěch – třeba po vzoru finského školství, orientovaného na posilování právě těch „slabších“ žáků. Romským dětem na druhém stupni ZŠ bych přála průvodce, který jim bude fandit a provázet je při výběru a přípravě na střední školu a také jim pomůže přesvědčit jejich rodinu, aby jim fandila a zabezpečila je. Dospělým Romům, kteří nejsou sami suverénní při hledání zaměstnání, bych přála někoho, kdo je s respektem naučí, jak práci najít, jak v ní obstát (nechá je to vyzkoušet) a nám všem být si v životě respektujícími i náročnými partnery.

Jana Kosová

Autorka je ředitelkou sdružení Český západ v Dobré Vodě u Toužimi (www.cesky-zapad.cz).

Lákají mě islámské země

Narodila jsem se v Brně, kde žiju 17. rokem. Pocházím z rodiny muzikantů a učitelů. Moje babička vyrůstala na Slovensku, v okrese Kežmarok u Popradu. Dědeček se narodil ve Smitzanech na Slovensku. Hrál výborně na saxofon – možná vám něco řekne jméno Gejza Šariský-Zimko.

Zemřel před pětadvaceti lety na leukémii. Babička Anna Šariská, roz. Oračková, které se doteď říká Zimkuľa, měla sedm dětí, sedmé nejmladší se ale narodilo mrtvé.

Nejstarší teta Růžena Oračková bydlí na Slovensku v domě prarodičů. Druhý je Jan Šariský, který pracuje v Muzeu romské kultury, je výtečný muzikant. Hraje na basu v Cimbálové skupině Ivana Gašpara Hriská. Teta Kristýna Fedaková zůstala v domácnosti. Strejda Tibor Šariský se zabývá zedničinou, ale i výkopovými pracemi. Tomu já říkám poctivá práce. Maminka Anna Oračková je v domácnosti, ale stará se o těžce nemocnou babičku, která bydlí s námi. Můj tatínek Jan Oračko je taktéž muzikant (viola). Hrál v Cimbálové muzice Tomáše Zouhara i s Jožkem Bagárem st. a Petrem Horváthem. Občas si zahrál i s Ivanem Gašparem Hriskem. Nyní rozbíhá novou kapelu Brněnský cimbál band, kde je také František Veselka (basa), Petr Oračka (tatínkův bratr – harmonika), Vilém a Pavel Oračkoví (housle) a nakonec s Aleš Krejčík (klarinet). Nejmladší teta Dáša Šariská bydlí v Karvině na Ostravsku a je podnikatelka.

Dostaneme se k mým bratrancům a sestřenicím. Můj bratranec David Šariský pracuje v IQ Roma servisu, studoval žurnalistiku a je u nás v Brně i mimo ně velmi oblíbený. Avšak mého druhého bratrance Roberta Šariského znát budete na sto procent. Vystudoval hru na klavír na konzervatoři, vysokou školu pedagogickou a učí na základních školách Merhautova a Vranovská, stejně jako na Střední odborné škole práva a managmentu doktora Emila Ščuky, na které studuji já. Denisa Šariská (dcera Jana Šariského a sestra Roberta) vystudovala taktéž vysokou školu, ale žije v Polsku se svým manželem a synem. Já sama se chci věnovat muzice v budoucnosti. Ale momentálně je pro mě důležitá škola. Až vystuduji, chtěla bych pomáhat Romům v České republice. Kdyby to bylo možné, ráda bych pomáhala i lidem v islámských zemích, třeba v Turecku nebo Saúdské Arábii. To bych se musela nejdřív dostat na Karlovu univerzitu, obor orientalistika. Dobře se domluvim turecky, trochu maďarsky, angličtinu docela zvládám, německy jsem se učila devět let na základní škole a potom následují základy: čeština, slovenština a romština. Karlova univerzita je mým snem, ale říká se, že sny mají zůstat snem, protože je krásné snít. Já bych si přála, aby to nebyl jen sen, ale realita. Jenže v dnešní době je dost těžké se někam probojovat.

Necháme to tak, je lepší nic neplánovat a jednat tak, jak mi to situace dovolí. Jelikož jsem odmalička vyrůstala mezi „bílými“, nikdy pro mě nebyl problém se domluvit. Na základní škole jsem skoro sedm let zažívala psychickou šikanu od spolužáků. Na jedné straně dobří kamarádi a na druhé tyraní. Proto jsem teď i možná ráda, že chodím do školy mezi „cigány“. Každý mi říká, proč to dělám, když mám na víc. Nebudu se přeci pokoušet o něco, v čem si sama nevěřím, nebo snad ano? Risk je zisk, jak by řekl klasik...

Lucie Oračková

Autorka studuje Střední odbornou školu práva a managmentu

IQ Roma servis zvyšuje zaměstnanost

BRNO – Sdružení IQ Roma servis (IQRS) usiluje o zlepšení zaměstnanosti Romů. Proto se ve spolupráci se školami zapojilo do projektu Equal. Z celkem pětisetdeseti uchazečů o zaměstnání se v rámci projektu podařilo nalézt práci 90ti z nich.

IQRS také udělil ocenění Ethnic Friendly zaměstnavatel třem novým firmám, které veřejně deklarovaly svůj rovný přístup ke všem etnikům. Společnosti OHL ŽS, a.s., Personal fabric – agentura práce, a.s. a TANEX, PLASTY a.s. **(pp)**

Miloš Kačo: Andre Čechiko bi talam chudavas infarkt

O Miloš Kačo (47) uľilas Vamberkoste the dživelas cikňavarbatar Bernate. Adadžives dživel imar deš berš la romňaha he duje čhavenca andro Auckland pro Zelandos, the calo fajtos hine imar Zelandana.

Soske geľal het Bernatar?

Sako phenelas, kaj avri hin feder, ta nadžanavas so te kerel, nadžanavas kaj te džal. Avľom adaj. Palis ziscines, kaj o dživipen hin všadzi jekh. Všadzi pes kempel te starinel, sar pes nastarines, ta adaj tut nane tiž.

Bajines kaj odgeľal?

Aňi na, o manuša adaj hin feder, adaj tuke ňiko ňigda šoha narakinela, naphenela tuke „cigan“, načujines ňisavi diskriminacija, adaj sal manuš sar the aver.

Soske oda avka hin?

Adaj dživen jekhetane všelijaka manuša, všelijaka narodnosci, adaj nadikheha, hoj adaj hin rasizmus. Keren bida ča pro Čiňana, bo všadzi hine sar rukone a len le manušenge o buča. Podmaren pes, so vaš o najčepeder love the mosaren o zarobkos avreng.

Keci Roma bešen pro Zelandos?

Šudžom, kaj adaj bešen the Roma andal aver štatí, ale te kavka zrachinava amare Romen, ta bešen adaj biš, biš the duj famelii. O Roma hine všadzi rozčhivkerde, dživen the adaj andro Auckland.

Džanen odoj soda hin Roma?

Džanen, džanes soske? Me tuke phenava: Adaj jekhvar beršeste o Kivaka (oda hin o Zelandana) pestar keren Romen. Zdžan pes pro baro parkos, sthoven o verdana a dživen sar Roma he jekh čhon. Me mišlinavas, kaj oda hin čačes Roma, ta geľom ke lende the phučavas jekhes-

tar, či džanel romanes. Ta phendža mange angľičika: Na nadžanav, me ča man kerav romeske. Jon o Kivaka andr´ oda keren baripen, hoj šaj dživen sar Roma.

Džanen adaj tumen o Roma, so pes kerel andre Čechiko le Romenca?

Pro internetos dikhas so pes kerel Janovoste. Oda hin bare pogromi pro Roma. O rasisti gele odoj le Romen te murdarel. Te na o šingune, ta bi murdardenas o gadže le Romen. O miňistros o Langer nakerdža oleha ňič. Dičhol oda avka avri, kaj sar te bi le rasistenca suhľašinlas. Palis dikhľom the oda, kaj varesavi skinhedsko organizacija andre televizija pendžas, hoj kerela sa perdal oda, kaj le Romen vyscehinla andre Indija. Ajs o vareso peske šaj doľoľinen, bo džanen, kaj ňiko lenca nakerela ňič. Andre Čechiko hin o Roma sar narodos prenasledimen, odoj hin le Romenge bares nebezpečnes te dživel. Odoj naavela imar ňigda šoha lačhes, bo odoj hin o rasizmus dži andro parlamentos. Sar vareso oleha e vlada nakerela, ta o Čechi but Romen murdarena.

Andre Čechiko pes vakereľ, kaj o Roma andre aver štatí meľaren e Čechiko. Hoj keren oda ča angľ´ oda, kaj pes lenge nakamel buči te kerel, hoj kamen te dživel ča le podporendar. Hin oda čačo?

Te peske vareko namišľinel, kaj adaj pes del te dživel avri la podporatar, oda nane čačo. Adaj pes snažinel sako te kerel buči. Ko žadinel o politicko azil, ta duj, trin berš hino thodo andre ajs o pharo procesis, bari procedura, so manušes fest psichicky zničinel. Te kamas pale oda te predžal, ta radeder ňikhaj nadžav, ačhav khere. Oda tut avka šunen avri, keren tuha ajs o procesis, sar te

bi varekas murdaržalas, oda manušes moneki poznameňinel. Mušines len te presvedčinel, kaj has tut khere bare problemi, kaj salas prenasledimen. Savoro zapisinen u palis peske savoro ziscinen andre Čechiko. U sar oda nane čačo a prindžaren, kaj chochaves, ta takoj tut bičhaven khere. Ča avka bi adaj o Roma nachudenas azilos.

Te bi pes mušinehas te visarel pale khere, so bi perdal tute oda znameninlas?

Šokos, baro šokos, infarkt. Imar mange odsikhľiľom khere le gadžendar, le rasizmostar, le diľipnastar, kole diľine mujendar. Melalo gadžo u kerel pestar, kaj hino feder sar tu. Te bi dikhenas save adaj hin manuša, savo adaj hin dživipen, ta mekča akor bi zavidzinenas. Khere šaj aves upre urdo sar baro raj, šaj tut avel love andre žeba keci kames, furt budžeš ľen cigan. Oňi su bila rasa, chovaju še nadradžeňe. Avka oda has he paš o Hitler.

Imar bi mange avľas phares te dživel andro rasismus le diľine gadženca. O čhave nakamen aňi te šunel pal oda. Adaj man hin miro kher u andre Čechiko bi man denas andro romano ghettos, štirka bitos. Ta oda na! Amen sam imar khere adaj andro Auckland, adaj sam manuša avka sar savore. *Phučelas Gejza Horváth*

Miloš Kačo: V Česku bych nejspíš dostal infarkt

Miloš Kačo (47) se narodil ve Vamberku a od dětství vyrůstal v Brně. Nyní se tomu deset let, co se odstěhoval s manželkou i dvěma dětmi na Nový Zéland. S rodinou žije v Aucklandu a všichni už mají novozélandské občanství.

Lituješ, že jsi odešel z Brna?

Tady jsem zjistil, že život je všude stejný, člověk se musí starat, ani tady není nic zadarmo. Ale zjistil jsem i to, že jsou tu lepší lidé a tady ti v životě nikdo neřekne cigán. Tady nepoznáš žádnou diskriminaci, jsi tu člověk jako každý jiný.

Proč to tak je?

Žijí zde lidé různých národností, a proto se s rasismem nepotkáš. Nadává se tu akorát na Čiňany. Je jich tady strašně moc a jsou ochotní pracovat za minimální mzdu. Berou tak zakázky soukromníkům i firmám.

Kolik romských rodin žije na Novém Zélandu?

To nevím, protože Romové žijí v různých koutech Zélandu a pocházejí z různých zemí světa. Ale když spočítám Romy z Česka, tak v Aucklandu žije tak dvacet až dvacet dva rodin.

Vědí na Zélandu, kdo jsou Romové?

Vědí a také jsem se o tom i přesvědčil. Tady v Aucklandu se Kivaci

(Zélandané) scházejí jednou ročně ve velkém parku. Přijedou ve vozech taženými koňmi a v parku ve vozech žijí i celý měsíc, tak jako Romové kdysi. Ze začátku jsem si myslel, že jsou to opravdu Romové a jednoho jsem se zeptal: „*Tu sal Rom?*“ Nerozuměl mi, tak jsem se ho zeptal anglicky. Anglicky mi odpověděl „*Já nejsem Rom, ale líbí se mi jejich způsob života a chci tak žít i já.*“ Kivaci se s tím chlubí a kočovný život Romů se jim líbí.

Víte na Zélandu, co se děje s Romy v Čechách?

Na internetu jsme viděli, co se děje v Janově. To jsou pogromy na Romy, a kdyby policie včas nezasáhla, tak gádžové by Romy pozabíjeli. Ministr Langer s tím nic neudělal a jeho přístup svědčil o tom, že s rasisty souhlasí. Také jsem viděl v televizi, jak nějaká radikální organizace chce vystěhovat Romy z Čech do Indie. Toto si mohou dovolit proto, že vědí, že se jim nic nestane.

U vás jsou Romové jako národ pronásledovaní, žijí v nebezpečí, jejich životy jsou ohroženy. Myslím si, že tam u vás už to nebude lepší, tam je rasismus i v parlamentě. Pokud s tím vláda něco neudělá, tak Češi Romy pozabíjejí.

V Česku se říká, že Romové se chtějí dostat do azylového procesu v jiných zemích jen proto, že se jim doma nechce pracovat a že Česko

špiní ve světě pomluvami. Co je na tom pravdy?

Pokud si někdo myslí, že tady se dá žít jen z podpory, tak to není pravda. Tady se snaží každý pracovat. Ten, kdo žádá o politický azyl, je dva až tři roky v procesu, který ho psychicky poznamená. Kdybych věděl, do čeho jdu, tak bych sem nešel. V azylové proceduře tě vyslychájí tak, jako bys někoho zabil, a to člověka velice poznamená. Musíš říkat pravdu, protože si v Česku všechno zjišťují a pokud říkáš, že jsi byl pronásledovaný a není to pravda, tak jdeš šupem domů. Všechno, co říkáš, si zapisují a zjišťují. Romové tady nedostanou azyl jen tak.

Kdyby ses musel vrátit zpátky domů, co by to pro tebe znamenalo?

Šok, velký šok a určitě bych dostal infarkt. Už jsem si odvykl od rasismu, od gádžů, od tvářích těch blbců. Doma můžeš být oblečený jak velký pán a v kapse můžeš mít plno peněz, furt budeš jen špinavý cigoš. Špinavý gádžo si myslí, že je něco víc než já. Oni jsou bílá rasa, chovají se nadřazeně jako kdysi Hitler. Kdyby viděli, jací jsou tady lidé a jak se tady žije, to by teprve záviděli.

Tady mám svůj dům a v Čechách bych bydlel ve čtverce a někde v ghettu. Tak to teda ne! Já jsem doma už tady v Aucklandu a tady jsem člověk jako všichni ostatní.

Otázky kladl Gejza Horváth

Praha: Romano talentos 2008

PRAHA – Andre džives 20. 9. pes andre Praha andro Vltavsko kher kerlas avri imar štarto berš caloineposkri khelíbnaskeri sutěž, savi kerel avri o jekhetañiben Cikne Čhave, savo pes vičinel Romano talentos 2008.

Kada khelíben ehin savorenge čhavorenge the dženenge dži 25. berš. Pre kadi sutěž pes ade avri sikhade o subory, khelíbnaskere skupiny the džene so gíľavenas, khatar cali Čechiko republika. Šaj phenav: Romano khelíbnaskero suboris khatar Brna savo pes vičinel Merci, kerel les avri e Monika Balogová, palis ode has romano suboris andal o Nový Jičín o Cikne Čhave, kerel les avri e Veronika Kačová.

Andal o moderno khelíben pes ode avri sikhade romane čhavore, save pes vičinen Live Dance, kerel les avri e Kristýna Funtiová, khatar Brna, the Čhavorenge džene, kerel les avri o Marcel Darveš khatar Brna, palis romano suboris, so pes vičinel Benga čhaja. Andal o džene, save gíľavnas pes ode avri sikhade: e Jitka Matiová, o Peter Lacko khatar Brna, o Nikolas Čonka, o Roman Čonka, e Veronika Kačová, e Maruška the o Milan Balogovi the mek aver džene. Maškar džene andre porota zabešle bare džene, šaj phenav: o Ivan Veselý, savo hin o direktoris andro jekhetañiben Dženo, o Josef Fačo, so hin o profesoris andre Praha pre Ježkovo konzervatoř, o Milan Lakatoš the aver mište

Veronika Kačová se členy hudební skupiny Bengas.

Foto: Petr Horváth

džene. Pre kaľa sutěž ehas baro radišagos, asaben le čhavorenegro, savore peske phenenas, ko pes ode upre vazdela. Šaj phenav, hoj savore čhavoren, so ode has, has but baro talentos, the has pro pršo than. The navazdavas len upre me, ale e porota. Varesavenge čhavorenge bašavelas e kapela khatar Praha, savi pes vičinel Bengas. Kaľa sutěž kerlas avri o dženo, so del duma pre ČT, o Richard Samko the e Irena Daňková.

O ceny peske dochudle: Andre kategoria gíľaviben pre peršo than e Veronika Kačová (18 berš) khatar Nový Jičín, savi gíľavlas šukar gíľi, so lake bašavlas o Bengas. Pre dujto than pes thodaš upre o čhavoro o Nikolas Čonka, so pes-

kere hangenca sikhadaš so džanel te kerel the e porota ča dikhelas. Pre trito than pes thoda upre o čhavoro andal e Brna o Peter Lacko, gíľavlas ade peskri gíľi.

Andre kategoria romano khelíben pes pre peršo than thodaš upre romano suboris andal o Nový Jičín o Cikne Čhave. Dujto than peske kerde upre o romano khelíbnaskero suboris Merci khatar Brna. Andre kategoria moderno khelíben pes dochudla pre peršo than čhavorenegro jekhetañiben Live Dance, kerel les avri e Kristýna Funtiová. Dujto than khelde avri Čhavorenge čhavore, ehas čtar džene, kerel les avri o Marcel Darveš khatar Brna.

Veronika Kačová

PRAHA – Kulturní dům na Vltavské ulici v Praze se 20. září stal dějištěm celorepublikové soutěže Romský talent 2008. Už počtvrté ji pořádalo občanské sdružení Cikne Čhave.

Na soutěži, určené všem romským dětem a mládeži do 25 let, se prezentují taneční soubory, skupiny a zpěváci z celé České republiky. Letos to byl například taneční soubor Merci z Brna, vedený Monikou Balogovou, taneční soubor z Nového Jičína Cikne Čhave pod vedením Veroniky Kačové, dále pak dětské seskupení Live Dance z Brna, Benga čhaja a další. Co se týče zpěváků, vystoupili Jitka Matiová, Nikolas

a Roman Čonkovi, Peter Lacko, Milan a Maruška Balgovy a Veronika Kačová.

Mezi porotce zasedli uznávaní lidé jako Josef Fečo, profesor na Ježkově konzervatoři v Praze, ředitel sdružení Dženo Ivan Veselý, Milan Lakatoš a další. Vládla atmosféra plná radosti, úsměvu dětí a nadočkavosti, kdo se stane vítězem. Některé děti doprovázela romská kapela Bengas z Prahy, soutěží provázela moderátor České televize Richard Samko a Irena Daňková.

A kdo si odnesl ceny? V kategorii zpěv získala prvenství Veronika Kačová za píseň, kterou si sama s kapelou Bengas upravila. Jako

druhý v pořadí se umístil čtyřletý Nikolas Čonka, který svým hláskem ohromil diváky i porotu. Třetí místo patřilo 15letému Peteru Lackovi z Brna.

V kategorii tradiční romský tanec si cenu odnesl novojičínský taneční soubor Cikne Čhave (první místo) a soubor Merci z Brna (druhé místo). V kategorii moderní tanec bylo první brněnské dětské seskupení Live Dance a na druhém místě čtyřčlenné dětské seskupení Marcela Darveše.

Veronika Kačová

Autorka vede taneční soubor

Cikne Čhave

(www.ciknechave.estranky.cz)

Gužimu prý ublížila kampaň ČSSD

PELHŘIMOV, JIHLAVA – Jediný romský kandidát senátních voleb, člen Strany zelených Zdeněk Guží, skončil na Pelhřimovsku z 8 kandidátů s 340 hlasy jako předposlední.

Kandidoval i do zastupitelstva kraje Vysočina, kde obdržel 39 preferenčních hlasů.

SZ dostala 2,6 % hlasů. „Úspěch to není. Překvapila mě ale podpora médií i vedení SZ, za což děkuji,“ vzkázal Guží prostřednictvím svého manažera Pavla Kollera. „Hlavně masivní nepřátelská kampaň sociální demokracie, která se nezaměřovala na problémy kraje,

ale byla referendem o vládě jejíž součástí zelení jsou, nám nepomohla, stejně jako rozpory uvnitř strany. Brutální kampani ČSSD a ODS se ubránit nedalo. Guží měl na kampaň 100 000 korun,“ uvedl Koller.

Přesto se podle manažera povedlo v regionu více prosadit zelené, přivést Romy k volbám a upevnit pozici Gužího ve straně.

Podle předsedkyně zelených v kraji Vysočina Marie Hronové výsledek Gužího zapadá do očekávání SZ. „Nemysleli jsme si, že se stane senátorem, úspěchem je, že několik set hlasů získal

a že v jeho okrsku to nebyl nejnižší výsledek. Většina voličů dala bohužel přednost populistickým heslům,“ řekla Hronová.

Mluví SZ Eva Rolečková se domnívá, že na Vysočině musí SZ vynaložit mnoho práce, aby si získala víc kmenových voličů. Rolečková nepředpokládá, že by SZ do dalších voleb „sháněla“ nové kandidáty z řad Romů: „Neposuzujeme kandidáty podle etnického původu. Zapojujeme Romů považujeme za samozřejmé, projeví-li zájem a pracují v rámci struktur Strany zelených.“

Pavel Pečinka

SLOVO 21

PŘÍPRAVNÉ KURZY K PŘIJÍMACÍM ZKOUŠKÁM NA VŠ PRO ROMSKÉ UCHAZEČE
ve školním roce 2008/2009

Občanské sdružení Slovo 21 pořádá přípravné kurzy k přijímacím zkouškám na vysoké školy pro romské studenty a absolventy středních škol.

Kurzy jsou bezplatné.

Cílem programu je:

- Informovat studenty o možnostech studia na vysokých školách, podmínkách přijetí, studijních oborech a možnostech následného uplatnění
- Kvalitně připravit studenty na přijímací řízení

Kdy a kde:

Hlásit se můžete od září 2008. Kurzy budou probíhat po celé ČR.

Kurzy jsou určeny:

- Maturantům
- Dřívějším absolventům SŠ
- Studentům třetího ročníku na SŠ

Kde získat bližší informace a jak se přihlásit?

- **telefonicky na čísle:** 222 511 434

– o.s. Slovo 21, Denisa Miková, Martina Horváthová

- **e-mailem:** pripravastudentu@centrum.cz

U přihlášek e-mailem prosím uveďte následující údaje:

- ☐ jméno a příjmení
- ☐ místo bydliště, kontaktní telefon
- ☐ VŠ a obor který chcete studovat

Občanské sdružení Slovo 21

Francouzská 2, 120 00 Praha 2

Tel: 222 511 434

e-mail: pripravastudentu@centrum.cz

www.slovo21.cz

Nová výstava Trochu jiný svět

Tak zní název výstavy, kterou zájemcům nabízí od 13. listopadu Muzeum romské kultury v Brně. Jedná se o soubor černobílých fotografií autora Pavla Štěrbý, studenta Institutu tvůrčí fotografie v Opavě. Kolekci snímků tvoří dva tematické soubory. První, Kamarádi, vzniká od roku 2002 v různých obdobích ve východoslovenské osadě Letanovce. Druhý sestává z fotografií z Rumunska z období 2004–2005. Expozici můžete navštívit do konce ledna 2009.

Simona Šreková

Emil Cina: Gíľa jesoskere / Písně podzimní

Šuke luluda, so peskere
šukaribna andro ñilaj sikavenas,
e balvaj jesoskeri
ko duripen len peha lelas.

Suché květiny, jež se
krásou léta chlubilý
Vítr podzimní je do dále
všechny s sebou vzal.

Kaj o čirikle urňaľon?
phučibneha o cikne.
Phureder manuš le čhavenge
duma del, lengere phaka
čiriklane, len
andro tate phuva e zor lel.

Kam letí ptáci?
Otázkou ti malí.
Starší muž do řeči s dětmi se
dal.
V těch křídlech ptačích síla je,
do teplých zemí je donese.

Ko upralipen o vasta hazden,
zijand bari, kana amen o čirikle
omukena.
Vareko phenel - ma daran, pre
aver berš kameha jon avena.

K nebi ruce zdvihají.
Škoda že nás opouští.
Kdosi někde odpoví, není
čeho se báti,
oni se zas se sluncem
v roce příštím vrátí.

Prajtina pre phuri phabaľin
čerkinen,
gíľa romane kija late gíľaven,
jagori labol lole čhibenca
o thuv andro jakha džal.

Listí na staré jabloni ševelí,
písně romské k ní zpívají,
oheň plane červeným jazykem,
štiplavost zanechá v očích dým.

O jesos aviľa imar
peskero than ľikerel.
Gíľori mek - jekh
o cikno savorenge gíľavel.

Podzim k nám přišel, své místo
už má.
Písníčku jednu, ten malý
všem zazpívá.

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na listopad – prosinec 2008

Výstavy:

Romská socha 2008

Historicky první samostatná výstava z děl romských sochařů z Česka, Slovenska a Rakouska.

Díla jednadvaceti autorů, kteří pracují s dřevem, kamenem, kovem, hlinou, ale i dalšími netradičními sochařskými materiály jako je třeba siporex nebo chlebová střídkka. Volba celkem nezvyklých uměleckých materiálů dokládá touhu tvořit, která prorazí i tam, kde chybějí finance na kvalitní výtvarné suroviny.

Výstava potrvá do 31. 1. 2009

Trochu jiný svět

Fotografie Romů ze Slovenska a Rumunska.

Autor Pavel Štěrba, vernisáž 13. 11. 2008 v 16:30

Výstava potrvá do 31. 1. 2009

Kdo jsou Romové

Romové v českém a slovenském filmu (1923–2002)
18.11.2008

Marian, 1996, režie: Petr Václav

Společnost mu dala to nejnutnější: jídlo, postel,

střechu nad hlavou a základní hygienické návyky. Romský chlapec Marian však potřebuje lásku, cit a porozumění. Klopýtá cestou svého života uprostřed nepřátelského a lhostejného světa. Zoufale se brání, hledá a padá stále níž.

16. 12. 2008

Smradi, režie Zdeněk Tyc

Manželé Širovi se přestěhovali z Prahy na vesnici. Hodlali tady najít nejen lepší vzduch pro vlastního syna trpícího těžkým astmatem, ale i vstřícnější klima pro dva starší adoptivní syny, kteří nezapřou svůj romský původ.

5. 12. 2008

Setkání s Mikulášem, andělem a čertem

Děti z muzejního klubu ukážou, co se naučily v dramatickém, výtvarném a tanečním kroužku a dostanou sladký mikulášský balíček.

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1939–2005)

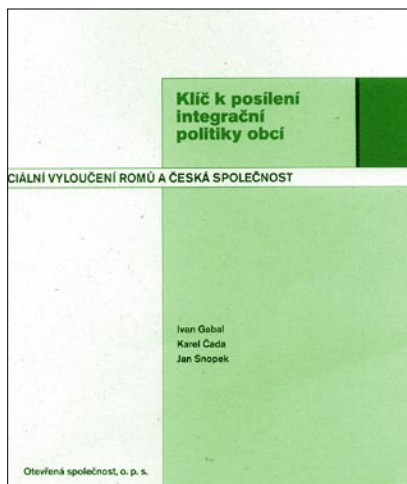
Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Otevřeno: út–pá 10–18,

poslední vstup 17.15

ne 10–17, poslední vstup 16.15

nové publikace

Klíč k posílení integrační politiky obcí je novou prací Ivana Gabala, Karla Čady a Jana Snopka. Zabývá se sociálním vyloučením Romů a českou společností. Vydalo nakladatelství Otevřená společnost v Brně.

Ve stejném nakladatelství vychází příručka **Rozhledna sociální integrace** s podtitulem Katalog příkladů dobré praxe v oblasti romské integrace. Přibližuje zajímavé iniciativy, jejich nositele a návody, jak vytvořit síť podobně zaměřených organizací.

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojazyčná romsko-česká brožovaná kniha vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát.

Cena 35-Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)

Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků.

Cena 25-Kč + poštovné

Jekhetanutňa čhibaha ... / Společným jazykem ...

Sborník ze semináře o romském jazyce, Luhačovice 2003

Cena 25-Kč + poštovné

Vydalo Společenství Romů na Moravě,
objednávky na telefonním čísle: 545 246 673
nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz.

Pozor změna adresy redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR

www.romea.cz
Romský informační portál

Právě vydaný časopis **Spolu to dokážeme** tvoří součást stejnojmenného projektu, jehož cílem je vytvořit vazby mezi romskými a neromskými studenty. Více na www.spolu.jekhetane.cz

Diskuse – kniha návštěv
www.srnm.cz/cz/
guestbook.htm

*Zajímají vás témata Romano hangos?
Chcete také přispívat? Napište nám.*
rhangos@volny.cz

Opravy a omluvy

Redakční šotci řadí i v **Romano hangos**. Titulek článku v RH 3 na str. 3 měl znít „Výkonný výbor ERTF bude jednat...“, nikoliv „jednat“. V RH 4 na str. 3. se spíše hodí titulek „Olomoucí zněly romské písně“ než „Olomoucí zněly Romane gila“ a členky Svazu Cikánů-Romů na str. 7 netančí na pražské Letné, ale v Brně na tehdejší Náměstí Rudé armády. Za chyby se omlouváme. (pp)

